

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Iussio, seu quod idem est mandatum, num. [i.e. paragr.] 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

est, obligatio restituendi) ad laborandum, secundum suum statum, qui labor medium est, respectu ipsius, satis ordinarium, quod finem obtineat faciendi æqualitatem, quam potest cum creditore. nam propter eandem rationem, hunc & quemlibet alium debitorem non posse repudiare hæreditatem, vel quid simile, docent multi *a*, qua hæreditate possit creditoribus satisfacere, quia hoc est medium ordinarium & facile.

a Sanc. Less. Mol. apud Castrop. l. c. num. 4.

Paritas, quæ potest obijci contra hanc doctrinam, ducta à religioso, qui in nostra sententia, non obligatur laborare ad solvenda debita contracta in sæculo, jam satis superque dissoluta est superius *b*.

b supra §. 2. n. præsertim 12.

CAPVT SECVNDVM.

De concausis, seu cooperantibus ad actionem injustam, ex qua oritur obligatio restitutionis.

ANtequam ad singulas causas accedam, duo pro omnibus advertente. Primò, has concausas nunquam teneri ad restitutionem, nisi re ipsa damnum secutum sit. Secundò, nec teneri, nisi adsit certitudo moralis, quod id sit secutum, quodque sit secutum ex ejusmodi causa. Nam quando de alterutro ex his ambigitur, diximus disertè superius *a*. Concausæ autem hæc, de quibus locuturi sumus, novem *b* omninò sunt, his criminibus comprehensæ.

a sup. l. 1. in Dec. c. 3. §. 7. v. damnum secutum. b De his concausis lege A7 or 3. p. l. 4. c. 10. Less. l. 2. c. 13. Rebell. p. 1. l. 2. q. 24. Vasq. de restit. c. 9. §. 1. Mol. l. 3. d. 729. Reginald. Bonac. Layman. cum de rest. Sanc. in cons. lib. 2. c. 1. dub. 49. Delugot. 1. de just. d. 19. sec. 2. Dic. l. 2. tr. 2. d. 4.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus, participans, mutus, non obfians, non manifestans.

§. I.

Iussio, seu, quod idem est, mandatum.

DE mandante seu jubente aliqua diximus, agentes de homicidio lib. 6. c. 4. §. 5. item de ratum habente, quod certè huc reduci- tur; quæ sunt omnino recolenda, & hic proportionaliter applicanda.

2. Superfunt autem aliquæ difficultates: primà est, si mandatarius excedit limites mandati, an ad restitutionem debitam ex excessu teneatur mandans?

Distinguunt communiter DD, si talis excessus damni est ex communiter contingentibus, poteratque facile ac debebat prævideri à mandante, tunc tenetur mandans; ut si Petrus iussit me furari à Paulo centum, & ego ab eodem furor centum & quinque; si iussit occidere Cajum, & per errorem occido Titum Cajo similem, quam similitudinem *bb* cognoscebat Petrus; si iussit graviter vulnerare, & ego occido &c.; ratio est, quia cum hæc sint tam proximè conjuncta ijs, quæ mihi à Petro

à Petro mandata sunt, merito imputatur ipsi mandanti Petro.

b b Id addo, quia secus, excusabitur mandans, adeoque non erit irregularis, ut decrevit Sacra Congr. apud Dianam p. 9. tr. 4. ref. 31. fine, & ego dixi sup. li. 6. c. 4. §. 3. num. 35.

At verò si excessus non est talis; soli arbitrio mandatum excedentis attribuitur, ut si ego iussi, leviter verberare, & tu occidisti, tunc merito mandans de eo excessu non tenetur. lege Azor loco citato, cui adde plures apud Dianam c, excusantes ejusmodi mandantem à pœna ordinaria homicidij.

c Dian. p. 8. n. 7. ref. 33.

3. Secunda difficultas est, an ad damna, quæ mandatarius fortè patitur propter executionem mandati, teneatur mandans? v. g. si ego, ob furtum ex tua jussione commissum, ad triremes damnor, an tu debeas mihi refarcire damna, quæ ex ejusmodi condemnatione confurgunt? respondeo, esse item distinguendum, sicuti distinguendum audivi à P. Iosepho Augustino. Nam, vel ego me spontè obtuli, atque idem est, si liberè acceptavi mandatum, multò magis si accepi pretium, & tunc tu mandans ad nihil teneris; ego enim ultro me periculis objeci; unde cum à te mandante injuriam nullam receperim, non sum in aliquo refarciendus. Vel ego sum à te deceptus, seu coactus, & tunc teneris *d* utique, quia sic damnum meum sequitur ex injuria à te mihi per deceptionem seu coactionem illata. Sed advertè, hoc damnum debere esse ejus generis, quod

communiter contingere solet ex actione mandata: secus, non esset voluntarium, ne indirectè quidem, mandanti, nec propterea eidem sub pœna restitutionis imputandum, ut ex modo dictis constat.

d Dicast. li. 2. de just. tr. 2. d. 4. dub. 4. num. 86.

4. Litigabant (habe id obiter, occasione mandati) duo, anno superiore de quinquaginta mille, & amplius fortasse aureis: alter ergo cum premeretur à diligentia procuratoris collitigantis, eum aggressus de die est, inflictisque duobus, vel tribus lethalibus vulneribus, aufugit; quid deinde consecutum sit, ad nostrum institutum non pertinet, illud quæsitum est, an procuratori huic vulnerato deberentur expensæ vulnerum à dicto collitigante? ratio dubitandi erat, quia procurator ajebat, se ex mandato collitigantis ea negotia gerere; quare damna inde secuta, ipsi collitiganti imputanda, atque adeo ab ipso refarcienda. Nec defuere, qui procuratori faverent, ita ut valde notabilem summam extorserit à nimis benigno collitigante. Demum res ad tribunal delata est, & ego minimus interrogatus, mecumque aliquot doctissimi Theologi, diximus, non deberi (quavis si aliquid illi ex liberalitate erogaretur, congruum satis esse, non negaverimus:) primò, quia procurator illud negotium acceptavit: secundò, quia pretio serviebat satis justo: tertio, quia hoc damnum non erat ex communiter contingentibus, sed omnino per accidens, ad officium procuratoris. Quarto, inductione; neque enim damna, quæ sequun-

sequuntur fabromurario, si casu v. g. decidit è tecto, debent resarciri à domino, qui illum pretio conduxit; nec navigantibus debentur à domino navis, damna naufragij ejusdem navis ab ipsis conductæ; & sexcenta similia. Quod si procurator excedebat in verbis, vel in aliquo, quod injustè offenderet alios, id ipsi imputetur, non vero ei, qui bona fide eum conduxit, & nullo modo aliorum offensiones intendit. Taceo cætera, ut ad nostra revertar.

5. Tertia difficultas proponitur in sequentem modum. Ego, promissis centum aureis, tibi præcepi, ut inimicum meum occideres: mox pænitentia ductus, mitto ad te litteras, quibus disertè significo, ut omnino ab homicidio cesses: tu vero, ut promisso præmio potiarius, fingis, non recepisse litteras, meumque inimicum interficis; inquirō, an ego pænas incurram mandantis, atque adeo sim irregularis, ac restitutionis reus? respondeo negativè: ratio est, quia sic tu non potuisti occidere ex mandato meo, quod jam revocatum scivisti, sed ex arbitrio tuo. Illa duo etiam certa sunt: primò, te non posse justè acquirere illam mercedem; secundò, me, qui solum ex ignorantia mihi persuadeo, incurrisse irregularitatem, comperta veritate, nulla indigere dispensatione, esto, antea propter conscientiam erroneam indiguerim. Addo & tertium, te obligari ad resarciendum, quidquid damni ex tali homicidio, fortè mihi imputato, obvenierit, ut ex se patet.

e Delug. l. 1. de just. d. 19. sec. 2. §. 1. n. 25.

6. Quarta difficultas; quid sentien-

dum, si ego mandans revocem mandatum, verum tu mandatarius putes, me non loqui seriò, unde fiat, ut tu fureris, vel occidas nomine meo; erone panis mandantis ego subjectus?

Respondeo, puto te esse; ratio est, quia adhuc, licet per errorem, tu in vim mei mandati operaris, ac meum mandatum est principalis causa illorum damnorum; idem puto, si tu sciveris quidem revocationem meam, sed deinde inculpabiliter oblitus revocationis, damnum inferas ex vi meæ jussionis præteritæ: jam enim causa principalis damni est jussio mea; sicuti est, quando, licet ego, per nuntium tempore revocaverim mandatum, revocatio tamen casu non pervenit ad aures tuas; tunc enim omnes docemus, me mandantem subjacere pænis mandantis, & tamen mandatum meum ob revocationem jam factam, non amplius existebat, sicuti certè non existit in casu præsentis.

f Idem l. c. n. 25.

7. Quinta difficultas: an si ego mandavi, ut damnum inferatur Petro, & jam non valeam amplius mandatum revocare, possum tamen Petrum admonere, ut sibi consulat, an, inquam, illum admonere teneat, si ita spes sit damnum effugiendi? respondeo, sine dubio obligor, quia teneor facere, quantum possum, ne damnum mea injusta causa proximo inferatur.

Quæstio quidem potest agitari, an semper teneat, cum meo magno incommodo & periculo, quod subirem, si Petrum præmonerem? & tunc respondeo, satis confusè ab aliquibus id resolvi: distinguendū ergo per diligenter est, vel enim primò, si præmonerem, in-

cidam

cidam in damnum æquale, vel quasi æquale, ac Petrus; & tunc obligabor omnino: multo magis, si incidam in damnum levius; ratio est, quia, mea actio injusti mandati me obligat ad amovendum damnum ab innocente, cuius ego essem injusta causa. Quare si vita Petri periclitatur, tua vita est redimenda; si fama, tua fama, si bona, tuis bonis sunt reparanda. Communis est hæc doctrina de falso teste, ut nuper *b* vidimus, qui obligatur, retractare, quam vis cum suo æquali periculo, quando retractatio est profutura. Vel secundo, si præmoneam, timedo malum in superiore ordine, seu certe longe maius, quam est illud, quod est mandato meo inferendum; & tunc excusabor à præmonendo, quia tunc non censetur moraliter esse in potestate mea, præmonere; cum quæ multum difficilia sunt, judicentur moraliter impossibilia. Vnde fit, ut si vita mea vel fama periclitetur ex dicta admonitione, ad illam non obliger, quando prædicto Petro inferendum tantummodo esset damnum in bonis temporalibus.

g l. Dianam p. 4. tract. 2. de irreg. res. 14. h nuper §. 9. n. 6. c. 1. i De lugo l. c. sect. 2. §. 1. n. 31.

Illud adverte, me debere semper restituere illa bona, in quibus fortè prædictus Petrus deinde lædatur, quia semper illa læsio est ex vi mandati mei: ex alia parte possum sine periculo meæ famæ vel vitæ restituere, medio amico occulto, vel prudenti confessario.

Qui consilium dedit alteri (obiter hic id notare juvat) ut malum faceret, unde qui consilium accepit, damna passus

est, non obligatur consulens, aliquid restituere de his damnis, quia liberum fuit consulto, tale consilium acceptare, scienti autem, & volenti non fit injuria. Simile quid de mandatario liberè mandatum suscipiente, dixi n. 3.

1 Clavis regia, Less. Ar. Sa apud Di-castill. li. 2. de just. tr. 2. d. d. 4. n. 85.

8. Si mandatarius accepta à me revocatione; adhuc ex sua voluntate velit damnum inferre Petro, tunc ego non ero amplius Petro injurius; solum ergo obligabor ex charitate ipsum præmonere, si spes sit averfionis damni: sed quia charitas non obligat cum magno dispendio, ut alibi dictum est, ideo in casu hoc revocati jam sufficienter mandati, non obligabor præmonere, si inde notabile damnum mihi imminere prævideam.

§. III.

Consilium.

1. **N**on solum, qui consilium dat, suum hic locum habet, verum etiam qui hortatur, dirigit, instruit, suadet, terret, minatur ad injustam patranda[m] læsionem; par enim est de hisce omnibus ratio.

Certum autem est, & consulentem teneri ad restitutionem damni illati, quia consulens damnum, verè causa est illius, ut merito Aristoteles *b* revocet consultorem ad causam efficientem. Immo adverte, non raro consultorem (id quod etiam dic de mandante, & similibus) teneri ad restitutionem, non verò eum, qui exequitur, quando nimirum exequens, bona fide & in-